

Des de Romanyà

Mariàngela Vilallonga

Fa poc més d'un any, concretament el dia 14 d'abril de 1983, em dolia des d'aquestes mateixes planes, com tants homes i dones del nostre país, de la mort de l'escriptora Mercè Rodoreda. I me'n dolia, molt subjectivament, per tot allò que ella havia significat per a mi des de les seves novel·les i des de la seva presència subtil, suau i embolcalladora en el meu entorn immediat.

En aquells moments, que ara evoco, de cap manera no em podia pas imaginar que, uns mesos després, estaria escrivint aquestes línies a la mateixa cambra on l'escriptora desapareguda acabà de redactar el seu *Mirall trencat* i des d'on va viatjar a tants i tants pobles imaginaris en el seu recull de narracions *Viatges i flors*. No m'ho podia imaginar, però la vida és una roda que no para mai de voltar i voltar, i en un dels seus girans pot fer-te arribar a llocs insospitats i pot oferir-te, fins i tot, allò que no havies somniat mai.

És a partir dels darrers esdeveniments del meu periple personal que he tornat a llegir l'obra que ens ha deixat l'escriptora barcelonina, que va triar Romanyà de la Selva per passar els últims anys de la seva vida. I és amb uns altres ulls que lleigeixo ara les pàgines notables que descriuen la passió amorosa d'Aloma, o la saga dels Valldaura, o la vida del vell jardiner de la finca vora el mar, o les peripècies de la Colometa. Però sobretot, una de les lectures que més m'han fascinat ha estat la de *Viatges i flors*. Possiblement hem de buscar les causes d'aquesta atracció en els fets següents: que és aquesta la darrera obra, fins ara publicada, que va escriure Mercè Rodoreda; que la part dedicada als viatges fou creada dins aquestes quatre parets que ara m'envolten; i que la senyora Rodoreda va dir a propòsit d'aquesta obra: «Si em preguntessin quin dels meus llibres voldria salvar d'un incendi, escolliria aquest».

És sabut que tot escriptor a l'hora de crear una obra literària barreja elements reals amb elements imaginaris, i és palesa la gran imaginació de Mercè Rodoreda, capaç de transportar-nos amb gran habilitat als més recòndits racons de l'ànima humana i, amb la mateixa facilitat, a paisatges i llocs exuberants, rars i ficticis. Però no és menys provada la gran capacitat d'observació de l'escriptora i la importància que concedeix en les seves obres a la descripció del seu entorn.

Amb la contemplació d'aquell seu entorn, que ara és el meu, i que l'envoltava l'any de redacció de *Viatges i flors*, m'he adonat de la voluntat de l'escriptora de des-

criure el seu «entourage» en una de les narracions, la titulada *Viatge al poble de la por*. La meua intenció no és, ara per ara, esbrinar per què és justament aquesta i no una altra la narració triada per la Rodoreda per retratar el lloc on vivia, sinó deixar constància de la importància que té en la seva narrativa la descripció de la realitat. Així com la major part dels «viatges» descriuen paisatges i ambients sorgits de la ment de l'autora de *La plaça del Diamant*, en aquesta ocasió predominen els elements reals de l'espai físic que habitava. Obviament, enmig d'aquesta realitat hi veiem alguns elements imaginaris, de la mateixa manera que enmig de les descripcions de coses tangibles hi descobrim un anhel d'endinsament vers l'ànima humana i l'ansia de trobar-se ella mateixa darrera de cada mot.

No em proposo pas de fer un recompte exhaustiu de tots i cadascun dels elements reals que apareixen en aquesta narració, sinó que em limitaré a assenyalar-ne alguns que serveixin de mostra. Ja de bon començament, la descripció de la zona on està situat el xalet és una fidel descripció de la realitat: «Les cases estan bastant separades les unes de les altres, situades al cim d'una muntanya d'alçada lleugera des d'on es pot veure amb una girada d'ulls el mar i la cresta blanca dels Pirineus». La muntanya de Romanyà, de poc més de tres-cents metres d'alçada, permet distingir en un dia clar de tramuntana uns horitzons tan amples com els descrits aquí, i a mig camí de la «girada d'ulls» des del mar fins als Pirineus, la mirada pot aturar-se en la vall del Ridaura, amb les muntanyes de Solius i la plana de la Selva d'una banda, i en la frondositat de les Gavarres de l'altra. Avui, la calitja estiuenca m'impedeix la visió del nord amb la seva breu cinta nevada.

Més endavant, continua així la narració: «Hi ha mimo-

ses d'aquelles que els jardiniers en diuen sempre-en-flor, d'aquelles altres que al temps de la florida, que sempre s'escau pel mes de febrer, semblen un pom de boles d'or, i d'aquelles que tenen poca capacitat de florida però que creixen de pressa fins a alçades vertiginoses, dretes cap al cel». Ja he vist florides les mimoses amb els seus poms «de boles d'or» i ara, des de la finestra, distingeixo escadusseres les suaus boletes grogues de les mimoses llargues i esbeltes que floreixen tardanament. Aquest hivern la tramuntana va esqueixar la que és a prop de l'evònim de dos nivells, una de les de sempre-en-flor.

Un altre fragment del text diu: «Una olivera de tres branques, signe de pau, senyoreja a l'entrada al costat de tres xiprers, signe de bon acolliment». Amb una exactitud que em sorprèn és descrita la part davantera de la casa, bellament ornada amb els xiprers immòbils apuntant al cel amb les seves punxes, i amb l'olivera carregada de minúscules olives, quieta i tranquil·la, només pertorbada la seva calma pel vol d'algun ocell que va a raure a les seves branques.

Continua la narració amb una extensa enumeració d'arbres i enmig apareixen «tres pins que aombren migradament la barbacoa». Certament els tres pins són encara petits i estan situats una mica massa lluny de la barbacoa de pedra al costat de la tanca coberta d'heura i de lligabosc a punt de florir, com per poder oferir-li ja una fresca obaga. Posteriorment l'escriptora afegeix: «Els arbustos són innumbrables: veròniques, butleies, forsities, coto-neàsters, cineràries, romanins...». Aquestes i d'altres varietats d'arbustos són presents al jardí que m'envolta, i li donen un aspecte esplèndid. Però a més, li donen color en qualsevol època de l'any amb les seves flors grogues, fúcsia, roses, blanques...

Més endavant continua: «L'arbre que domina al jardí, tot i que n'hagin abatudes unes quantes per fer lloc als altres arbres, és l'alzina». I així és; el jardí és ple d'alzines, sobretot de les anomenades sureres, escampades arreu. I en un racó del fons, sota la mimosa de brancom més espiat, es conserven encara, apilonats, els troncs de les alzines abatudes per fer lloc a la magnòlia, al llorer, a les tuies, a les moreres, als albercoquers o a les pruneres. I és que als boscos de les Gavarres predominen les alzines i els cirerers d'arboç, arbre aquest darrer curiosament omès per Mercè Rodoreda en aquesta narració tan fidel a la realitat que l'envoltava en els moments en què la redactà.

Pere Barragán, guàrdia civil, primer alcalde popular de Girona

Joan Clara

El setembre de 1868 hi hagué a l'Estat espanyol una revolució política impulsada per diversos sectors de la societat: generals descontents, homes de negocis i classes populars. Els militars engendren el cop d'Estat i les altres parts implicades, tot cridant «¡Abajo lo existente!» i formant juntes revolucionàries, feren la resta. Isabel II va ser així destronada, i el govern provisional que es constituí reconegué una sèrie de llibertats democràtiques i formals per recompensar la participació popular i calmar els ànims.

Els ajuntaments foren destituïts per les juntes i substituïts per uns altres a base de persones addictes al canvi polític. A Girona, el 2 d'octubre de 1868, la junta va fer saber la llista dels nous regidors, entre els quals figurava Pere Barragán amb la distinció d'alcalde segon.

Barragán va esdevenir, de fet, l'alcalde de la ciutat, perquè el qui havia estat designat per ocupar la plaça d'alcalde primer, l'advocat Antoni Santamaria, no en prengué possessió i renuncià a ser-ne el 23 del mateix mes.

Però, com que aquells ajuntaments tenien un caire interí, el govern de Madrid convocà eleccions municipals el desembre del mateix 1868, i Pere Barragán, sense deixar de ser alcalde, fou escollit regidor per sufragi universal.

L'ajuntament interí que presidia Barragán traspasà el poder municipal als nous elegits el dia 12 de febrer de 1869. L'alcaldia, aquest cop, no fou atorgada a Barragán, sinó al torroellenc Joaquim Massaguer, però Barragán conservà una parcel·la de poder ben important, ja que continuà a la Diputació com a vice-president.

En les eleccions municipals del 1871, Barragán fou reeligit regidor i hom li conferí novament l'alcaldia. En prengué possessió el 21 de febrer de 1872 i la deixà el 23 de febrer de 1873, a conseqüència d'haver estat proclamada la República.

Amb el cop d'Estat del general Pavía (1874), va ser dissolta la diputació republicana per ordre del governador militar i, per rellevar-la, fou nomenada una comissió permanent de la qual Pere Barragán formava part com a diputat.

Amb aquestes referències sumàries ja s'observa i s'aprecia que Pere Barragán desplegà un important paper polític en el període subsegüent a la Gloriosa Revolució de Setembre. Però ¿qui era realment Pere Barragán per merèixer aquesta consideració, en un període «democràtic» i en certa manera d'esquerres, un dels pocs d'aquest caràcter que es donaren en la història del segle passat?

Pere Barragán i García, com els cognoms ho revelen, procedia de fora: havia nascut a Plasencia (Extremadura) el 1820. Els seus pares eren Josep, de Plasencia, i Carme, de Sevilla. Havia ingressat a la Guàrdia Civil, en la qual arribà a sots-tinent.

Essent vidu d'Eugènia García, el 26 de març de 1858, celebrà un segon casament, a Girona mateix, que li serví per esdevenir hisendat. La segona muller es deia Maria Mercè de Ros i de Caramany, i era d'una família distingida de Garrigoles. D'aquesta manera, Barragán figurà en el lloc quaranta-setè provincial per les seves propietats, les quals estaven repartides entre Girona, Canet d'Adri, Cervià de Ter, Sant Martí de Llémena i Ullà.

Va morir el febrer de 1875 en una casa del carrer del Portal Nou, on residia habitualment. Deixà dues filles: Júlia i Anna.

Ja tenim, doncs, el perfil sòcio-professional del personatge. Un ex-guàrdia civil esdevingut hisendat, que milità en el Partit Progressista, el qual de seguida es transformà en liberal.

Barragán, antic component de la benemèrita i propietari, tampoc no podia ser massa progressista ni gaire revolucionari. Però, per circumstàncies de la vida, encarnà d'antuvi uns ideals populars que no podia servir legítimament. Era un home liberal-conservador que jugava a ser d'esquerres: emprava una tàctica que al seu dia donà bon resultat i que d'altres continuen practicant amb fortuna similar. Però el temps i les vicissituds de la mateixa vida donaren també oportunitats als gironis de descobrir el vertader rostre del nostre personatge, perquè aquell «primer alcalde popular», al cap de sis anys, es transformà en un col·laborador dels que s'havien «carregat» la democràcia. Pere Barragán, un home d'ordre.

DE CADA DIA El Consell Assessor de Cultura

Durant els crítics moments de la Guerra Civil, el que en podríem dir les «forces vives» del món cultural de Catalunya es van aglutinar entorn de la «Institució de les Lletres Catalanes», una autèntica «Conselleria de Cultura» col·lectiva, sota la direcció de Pous i Pagès. Amb una triple funció: la projecció exterior, l'animació cultural als soldats que lluitaven al front i el manteniment de l'esperit a la rereguarda. Tenint en compte la probesa de mitjans d'aquells moments, fou una experiència positiva que facilità l'aparició d'una interessant «literatura de guerra» i, sobretot, possibilità la continuïtat de la «Revista de Catalunya», l'òrgan aglutinador.

El nomenament recent del Consell de Cultura de la Generalitat propugnat pel conseller Rigol representa, en uns moments de represa cultural, la continuïtat amb aquest esperit d'iniciativa. Els vint-i-quatre noms no s'han pas triat a la babalà; responen al país real, que lluita i pateix, que toca de peus a terra, que diu les coses pel seu nom i no es ven per un plat de llenties.

Hem llegit en algun editorial que la inclusió de destacats intel·lectuals de partits d'esquerra «s'ha d'interpretar com un acte de generositat per part del President i del conseller de Cultura». Home, home; potser que afliuquem! Jo ho deixaria, simplement, com un «concert polític» en bé del país. Deixant de banda petites divergències sobre els diferents àmbits culturals, tampoc no ens hem de barallar per una proporció exacta entre escriptors, editors, crítics lingüístics, o representats del món de l'espectacle i mitjans informatius. Tal vegada algú hi trobarà una inflació d'escriptors i literats; però això també respon a la problemàtica cultural d'un país com el nostre, abocat durant tants anys a una cultura oral, i encara restringida.

En tot cas, ara cal veure'n el «funcionament»; no n'hi ha pas prou de tenir una llista de noms damunt la taula del despatx.

Ara com ara, un buit que es fa sentir és la manca d'una publicació institucional, metòdica i programàtica; que aglutini les diferents propostes culturals ja existents i les dinamitzi; en una paraula, que reculli l'esperit de l'enyorada «Revista de Catalunya». Darrerament ens hem adonat que, per a l'àrea castellana, els diferents ministeris del govern de l'estat s'estan deixondint; publicacions com «Información Cultural» o «Mercaconsumo», només per citar-ne un parell, són mostra d'un «savoir faire» excel·lent. Heus ací un interessant tema de meditació per als membres del nostre flamant Consell Assessor.

Joan Carreres i Péra